

До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.023
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК

**опонента – професора, доктора педагогічних наук,
професора кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»**

МУКАН НАТАЛІЇ ВАСИЛІВНИ

про дисертаційне дослідження

БІЛАН НАТАЛІЇ МИКОЛАЇВНИ

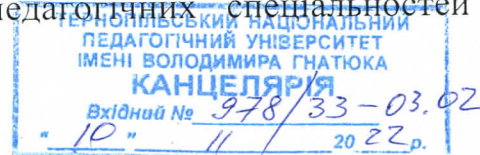
**«Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-
енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах»,
представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)**

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Проблема формування іншомовної комунікативної компетентності сучасного фахівця не втрачає своєї актуальності, що пов'язано із формуванням Європейського простору вищої освіти, можливостями реалізації академічної та професійної мобільності, вимогами ринку праці, запитамі суспільства та інтересами здобувачів освіти. Науковий пошук дисертантки сфокусований на професійній підготовці інженерів-енергетиків та формуванні їхньої готовності до функціонування як в умовах полікультурного суспільства країни, так і міжнародного співтовариства загалом. У контексті економічного розвитку країни, іншомовна комунікативна компетентність набуває ще більшої ваги, оскільки дозволяє інженерам-енергетикам стати конкурентоздатними на ринку праці, реалізувати власне право на професійний розвиток у межах міжнародних енергетичних компаній, а також на професійну мобільність та реалізацію міжнародних проєктів.

Власне, тому дисертаційне дослідження Білан Наталії Миколаївни вважаємо своєчасним та доцільним, оскільки, на наше переконання, воно сприятиме удосконаленню професійної підготовки інженерів-енергетиків, що реалізується технічними закладами вищої освіти України.

Тема дисертаційного дослідження Білан Н.М. відповідає тематиці науково-дослідної роботи кафедри машинознавства і транспорту Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Професійна підготовка фахівців педагогічних спеціальностей

засобами інформаційно-комунікаційних технологій» (номер державної реєстрації 0117U002178).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (протокол № 12 від 22.05.2018 р.) та узгоджено у Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 4 від 25.09.2018 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Ретельний та всебічний аналіз наукової праці Білан Н.М. уможливив виокремлення найбільш суттєвих наукових результатів, що мають теоретичне і прикладне значення для педагогічної науки і практики. Дисертанткою виконано аналіз стану досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній літературі, теорії та практиці організації освітнього процесу в технічних закладах вищої освіти. У роботі висвітлено сутність поняття «іншомовна компетентність майбутніх інженерів-енергетиків» та подано характеристику структури, показників і рівнів сформованості іншомовної компетентності. Представлено напрацювання авторки щодо визначення педагогічних умов формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців у галузі енергетики. Обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність визначених педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проектних технологій.

3. Нові факти, одержані здобувачем

У дисертаційній роботі Білан Н.М. вперше розроблено структурно-функціональну модель формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків, складниками якої є мотиваційно-цільовий (мета, соціальне замовлення, завдання підготовки майбутніх інженерів-енергетиків), дидактично-методологічний (наукові підходи, принципи навчання), змістово-процесуальний (педагогічні умови, етапи формування, методи, технології, форми, засоби) та оцінювально-результативний (компоненти, рівні, результат) блоки. Результати аналізу тексту дисертації свідчать, що до нових фактів, одержаних здобувачем слід віднести теоретичне обґрунтування та експериментальне підтвердження ефективності педагогічних умов, які забезпечують формування іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти у процесі професійної підготовки. Зокрема, йдеться про формування позитивної мотивації майбутніх інженерів-енергетиків до вивчення іноземних мов у процесі професійної підготовки; впровадження проектних технологій навчання в іншомовну підготовку здобувачів вищої освіти; розвиток іншомовних умінь самостійної роботи магістрантів у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності; міждисциплінарна інтеграція змісту загальнопрофесійної та іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків. У роботі сформульовано наукову дефініцію поняття «іншомовна компетентність майбутніх інженерів-енергетиків» та конкретизовано її структурні компоненти (мотиваційний, комунікативний, професійний, проектувально-результативний).

До переваг дисертаційної роботи варто віднести уточнення критеріїв (особистісно-мотиваційний, когнітивно-лінгвістичний, лексико-граматичний, мовленнєвий, діяльнісно-ситуативний, особистісно-самооцінювальний), визначення показників (інтерес до вивчення іноземних мов, готовність до розкриття і реалізації здібностей та професійних можливостей в іншомовному середовищі, вміння інтегрувати фахові знання з лінгвістичними, уміння правильно застосовувати граматичні правила та активний словниковий запас в усній і письмовій комунікації, здатність використовувати знання іноземної мови у майбутній діяльності, з метою розширення професійного діапазону, самореалізації, ведення професійної комунікації, проведення наукових досліджень та введення інновацій в галузі енергетики, готовність до самостійного удосконалення іншомовно-професійних знань, умінь і навичок), характеристику рівнів (низький, середній, високий) сформованості іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків.

Удосконалено іншомовну підготовку здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 14 «Електрична інженерія» в контексті спроектованого інформаційно-комунікативного освітнього середовища, яке функціонує відповідно до освітньо-програмного, організаційно-діяльнісного, інформаційно-ресурсного, особистісно-процесуального, результативно-діагностувального рівнів;

Подальшого розвитку набули теоретичні і методичні аспекти іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків на засадах проєктних технологій навчання.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Білан Н.М. дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Вивчення джерельної бази (241 найменування, з них 26 – іноземною мовою), а також практики технічних закладів вищої освіти уможливило виокремлення суперечностей між: існуючою системою професійної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків і сучасними вимогами до володіння ними іноземною мовою; потребою у формуванні іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти галузі знань 14 «Електрична інженерія» та відсутністю науково обґрунтованої технології означеного процесу; можливістю застосування проєктних технологій під час формування іншомовної компетентності та відсутністю методики організації освітнього процесу за означеними інноваційними технологіями; необхідністю підвищити мотивацію щодо вивчення іноземної мови та пошуком ефективних стимулюючих засобів; наявністю значного обсягу фахової літератури іноземною мовою і неготовністю самостійно її опрацьовувати. Власне все це й визначило напрямок та специфіку виконання дослідження щодо формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій у технічних університетах.

Науковий апарат, викладений у вступі, дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, що зумовило використання теоретичних і практичних методів наукового дослідження.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені комплексним аналізом значної кількості джерел; використанням відповідних методологічних підходів до дослідження та комплексу взаємопов'язаних методів з метою розв'язання визначених завдань та досягнення мети дослідження; ефективним впровадженням матеріалів та результатів дослідження у роботу закладів системи вищої освіти України.

Дисертацію підготовлено на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені в ній таблиці, діаграми та додатки.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти й основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Безумовно, дисертаційне дослідження має важливе значення для науки. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані в процесі формування іншомовної компетентності здобувачів вищої освіти технічних спеціальностей, для розробки робочих програм навчальних дисциплін, методичних рекомендацій, навчальних посібників, написання курсових, магістерських і дисертаційних робіт; для організації та проведення науково-методичних семінарів, а також курсів підвищення кваліфікації науково-педагогічних та педагогічних працівників.

Важливими є результати дисертаційного дослідження для освітньої практики, оскільки розроблений авторкою навчально-методичний посібник «Berufsbezogenes Deutsch für Energetikstudenten», збірник проєктних завдань «Deutschlernen in der Projektarbeit», тематичних матеріалів інтерактивного характеру уже використовується технічними закладами вищої освіти з метою удосконалення змісту, форм і методів іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій.

Про це йдеться у документах, які підтверджують впровадження результатів дослідження в освітній процес, зокрема Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Бережанський агротехнічний інститут» (довідка про впровадження № 282/1 від 18.11.2021 р.), Національного університету «Львівська політехніка» (довідка про впровадження № 67-50-1247 від 23.11.2021 р.), Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження № 2/28-2541 від 06.12.2021 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Основні ідеї, матеріали, положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків у технічних закладах вищої освіти України; враховані у

процесі роботи над забезпеченням якості вищої освіти та освітньої діяльності; під час виконання подальших досліджень у галузі професійної підготовки фахівців за технічними спеціальностями.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечується логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає розв'язанню завдань дослідження для досягнення його мети. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють таблиці, рисунки і додатки.

У першому розділі «Теоретичні основи формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій» презентовано соціальну зумовленість процесу формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків; подано характеристику понять, змісту і структури іншомовної компетентності майбутнього інженера-енергетика; виконано аналіз сучасного стану іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків в теорії і практиці.

Другий розділ «Педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків» присвячений характеристиці компонентів, критеріїв, показників та рівнів сформованості іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків. Авторка представляє педагогічні умови формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проєктних технологій, а також характеризує структурно-функціональну модель формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків у технічних університетах.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків» представлено особливості організації та методичку виконаного педагогічного експерименту, а також результати дослідження, подано їх інтерпретацію.

У мовно-стилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення, рекомендації та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. У першому розділі дисертації авторка подає результати аналізу сучасного стану іншомовної підготовки майбутніх інженерів-енергетиків в теорії і практиці. На наш погляд, разом із характеристикою досвіду технічних закладів вищої освіти щодо використання потенціалу лінгафонних кабінетів, що надають змогу «створити природне іншомовне середовище» (автор – Білан Н.), варто було б глибше охарактеризувати програмне забезпечення, яке

використовували учасники освітнього процесу у період карантину, спричиненого пандемією Covid-19.

2. У другому розділі, характеризуючи другу педагогічну умову – впровадження проектних технологій навчання в іншомовну підготовку здобувачів вищої освіти, авторка подає визначення та аналізує проектні технології з перспективи їх використання в іншомовній підготовці майбутніх інженерів-енергетиків. На наш погляд, варто було розпочати із класифікації проектів та охарактеризувати авторські напрацювання більш детально, описавши який це проект: коротко- чи довгостроковий, характер координування проекту, предметно-змістовий характер, його структуру тощо.

3. У третьому розділі представлена характеристика особливостей організації та методики експериментального педагогічного дослідження. Зокрема йдеться про діагностику формування мотиваційного, комунікативного, професійного, проектувально-результативного компонентів за різноманітними критеріями. Робота тільки виграла б, якби авторка більш детально представила можливості використання потенціалу самооцінювання та взаємооцінювання здобувачів освіти у процесі визначення рівня сформованості визначених компонентів.

4. Заслуговують на увагу опрацьовані іншомовні джерела та висвітлення результатів дисертаційного дослідження авторки у міжнародних виданнях, що, зокрема, індексуються у наукометричній базі даних Scopus. Вважаємо, що робота тільки б виграла, якби дисертантка присвятила один із підрозділів висвітленню проблеми дослідження з перспективи міжнародного освітнього простору.

5. Аналіз дисертаційної роботи свідчить, що результати виконаного дослідження є цінними для теорії і практики сучасної освіти, а відтак рекомендуємо авторці обміркувати можливість публікації словника та монографічного видання за результатами рецензованої розвідки.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено у 23-ох публікаціях (із них 17 – одноосібні), серед яких: 5 статей у виданнях, належать до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у виданні, що включене до наукометричної бази Scopus, 1 стаття у рецензованому науковому часописі, 14 праць апробаційного характеру, 2 – навчально-методичного.

10. Висновок

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження Білан Н.М. на тему: «Формування іншомовної компетентності майбутніх інженерів-енергетиків засобами проектних технологій у технічних університетах» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її авторка Білан Наталія Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями), галузь знань 01 Освіта, педагогіка.

Опонент:

професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки та
інноваційної освіти

Національного університету
«Львівська політехніка»

Наталія МУКАН

Підпис Мукан Н.В. засвідчую.

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Р. Б. Брилинський